

Yhteistyöverkostot vuorovaikutuksen vaihtoalueina perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön palvelutarpeen arvioinnissa

Marianne Maksniemi, Taru Kekoni & Riitta Vornanen

ABSTRACT

Trading zones as a social network in the field of social work with children and families

This article focuses on social networks in child and family social work. Networks were analysed from the point of view of a trading zone and theory of network management. Data was collected from social welfare case file documents of 265 children and their families. Networks were examined in the documents based on the social worker's assessment of the needs of children and families. The results show the links between face-to-face communication and verbal and written communication. The multi-agency networks are broad and multifaceted, consisting of actors in and outside social and health organisations. In short, the results indicate the importance of knowing the network structures in social welfare and using this information at the client level and in the leadership and management of social welfare organisations.

Keywords: assessment, network, trading zone, family social work, child welfare

JOHDANTO

Sosiaaliviranomaisen virkavelvollisuus perheiden ja lasten parissa tehtävässä sosiaalityössä on toimia lapsen edun ajajana ja perheen tukena. Velvoite lapsen edun edistämiseen perustuu YK:n lastenoikeuksien sopimukseen, johon Suomi on sitoutunut ja joka sen vuoksi velvoittaa jokaista lasten kanssa työskentelevää tahoa. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1999; Hieta-mäki 2016; Saastamoinen 2016.) Lapsen ja per-

heen tukeminen edellyttää yhteistyötä eri viranomaisten ja ammattilaisten välillä (Saastamoinen 2016). Paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden palvelujen saatavuuteen ja jatkuvuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota (Hujala ym. 2019). Kati Saastamoinen (2016, 59) tuo esiin, että lasten ja perheiden palveluja koskeissa laeissa ja asetuksissa on sosiaali- ja terveystieteiden selvityksen mukaan yli kolmekymmentä viranomaisten yhteistyöhön ohjaavaa säännöstä.

Tämä tutkimus kohdistuu sosiaalityön yhteistyöverkostoihin lasten- ja perheiden palvelutarpeen arvioinnin asiakirjoissa. Yhteistyöverkostoilla tarkoitamme tässä tutkimuksessa niitä toimijoita, jotka ovat mukana lapsen tilanteen arvioinnissa. Sosiaalityön asiakirjat, joita tallennetaan sosiaalihuollon tietojärjestelmiin, koostuvat useiden sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tuottamista pitkistä vapaamuotoisista asiakaskertomuksista. Tämän vuoksi sosiaalihuollossa käytettävistä tietojärjestelmistä ei ole saatavilla yhteistyöverkostoihin liittyvää tietoa sellaisenaan (Salovaara 2020; Salovaara ja Ylönen 2021) ja yhteistyöverkostojen tarkastelu on edellyttänyt erilaisten tutkimusmenetelmien yhdistämistä. Tässä tutkimuksessa on sovellettu sosiaalihuollon asiakirjojen analysointiin sisällyttämällä ja sen pohjalta tehtyä verkostoanalyysiä, jolla on voitu kuvata toimijoita, jotka ovat mukana lapsen tilanteen arvioinnissa.

Tuloksia havainnollistetaan vuorovaikutuksen vaihtoalueen (Gorman 1997) käsitteen avulla. Vuorovaikutuksen vaihtoalueella tarkoitetaan materiaalista ja/tai immateriaalista paikkaa tai aluetta, jossa vuorovaikutus tapahtuu kahden tai useamman eri toimijan välillä (Galison 1997; Gorman 2010). Käsitettä ei ole juurikaan käytetty viranomaisyhteistyön tutkimukseen Suomessa, mutta kansainvälisessä tutkimuskir-

jallisuudessa on esimerkkejä käsitteen käytöstä julkishallinnon tutkimuksessa (Boersma ym. 2012). Vuorovaikutuksen vaihtoalue painottaa dialogissa syntyvää tietoa, jossa yhdistetään kokemukseen ja ammatilliseen asiantuntijuuteen perustuvaa tietoa (Pohjola ym. 2015). Vuorovaikutuksen vaihtoalueen teoria nostaa tarkastelun kohteeksi toimijoiden välisen yhteistyön haasteet, joiden tunnistamisella voi olla merkitystä verkostojen hallintaan. Verkostojen analyysissä hyödynnämme verkostohallinnan käsitteitä isäntäorganisaatiojohtoisen verkostosta (Provan & Kenis 2008) ja notkeiden verkostojen teoriasta (McGrath ja Krackhard 2003), joilla voidaan kuvata tutkimuksen tuloksia verkostonäkökulmasta.

Tutkimuskysymyksenä tässä artikkelissa on:

Minkälaisia vuorovaikutuksen vaihtoalueita perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön palvelutarpeen arvioinnissa muodostuu?

Palvelutarpeen arviointi perhesosiaalityössä ja lastensuojelun sosiaalityössä toimii tutkimuksen kontekstina, joka nivoo yhteen arviointiprosessiin osallistuneet toimijat. Tutkimuskysymykseen vastataan kuvaamalla muodostuneet yhteydet ja toimijoiden roolit vuorovaikutuksen vaihtoalueina, joita havainnollistetaan verkostokuvioilla.

Vuorovaikutuksen vaihtoalueiden tutkimus tuo tärkeää tietoa palvelujen yhteensovittamiseen, mikä on nähty johtamisen näkökulmasta tärkeänä tulevaisuuden hyvinvointialueilla. Lapsiperhepalveluissa on käytetty termiä yhteensovittava johtaminen, jota tarvitaan sote- ja perhekeskuksissa (Perälä, Halme ja Nykänen 2012; Hujala ym. 2020). Näiden palvelukeskusten kautta voidaan kootusti hallita tulevien hyvinvointialueiden palvelutarjontaa (Hasturp ym. 2021; laki hyvinvointialueista 611/2021). Tässä tutkimuksessa lasten ja perheiden tilanteiden arvioinnissa tehtävä yhteistyö ei rajoitu vain sosiaali- ja terveystoimeen vaan tutkimuksemme tuo esiin varsin laajan toimijaverkoston, jota ei ole juurikaan aiemmissa tutkimuksissa havainnollistettu.

Vuorovaikutuksen vaihtoalueita ja niihin liittyviä yhteistyöverkostoja tutkitaan tässä tutkimuksessa asiakkaiden asiakirjoista. Huomio kiinnittyy siihen, keitä on ollut mukana yhteistyössä, kun lapsen ja perheen tilannetta on arvioitu. Asiakirjatietojen pohjalta voitiin luoda

sosiaalityöntekijän ympärille rakentuvia vuorovaikutuksen vaihtoalueita havainnollistavia verkostokuvioita. Verkostokuviot esittävät sosiaalityön yhteistyöverkostot visuaalisina kuvioina, joiden avulla voidaan hahmottaa toimijoiden välisiä suhteita ja niiden asemoitumista suhteessa sosiaalityöhön. Yhteistyöverkostojen havainnollistaminen organisaatiossa antaa työkaluja sosiaalityön verkostojen hallintaan ja johtamiseen.

Artikkelissa paneudutaan seuraavaksi tarkemmin palvelutarpeen arviointiin, yhteistyön edellytyksiin ja vuorovaikutuksen vaihtoalueen käsitteeseen. Tämän jälkeen siirrytään kuvaamaan tutkimusmenetelmiä ja verkostoaanalyysillä saatuja tuloksia perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön palvelutarpeen arvioinnissa syntyvistä vuorovaikutuksen vaihtoalueista. Lopuksi esitetään tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset sekä suhde aiempaan ja tulevaan tutkimukseen aihepiiristä.

PALVELUTARPEEN ARVIINTI LASTEN- JA PERHEIDEN SOSIAALITYÖSSÄ

Palvelutarpeen arviointi on lakisääteistä toimintaa osana kuntien sosiaalihuoltoa. Lapsen ja perheen tuen tarve arvioidaan palvelutarpeen arvioinnissa, jossa samalla arvioidaan lastensuojelullinen tarve. Tukea järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella perhesosiaalityön palveluina ja tarvittaessa lastensuojelulain mukaisina palveluina (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017). Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) on pyrkimyksenä siirtää työskentelyn painopistettä ennaltaehkäisyyn ja asiakkuuden alkuvaiheeseen, jossa asiakkaan tarpeet tehdään näkyväksi. Tämän tarkoituksena on mahdollistaa tuki ennen tilanteiden kriisiytymistä ja johtamista lastensuojelun palveluihin.

Ennen vuoden 2007 lastensuojelulakia (417/2007) asiakkuuden alkuvaiheen arviointia ei säädetty lailla. Vuoden 2007 jälkeen lastensuojeluviranomaisen on tullut ottaa kantaa lastensuojelutarpeen selvityksessä (lastensuojelulaki 417/2007, 27§) siihen, miksi ja millaisia lastensuojelun palveluita asiakas tarvitsee. Säädöksellä on haluttu painottaa alkuarvioinnin merkitystä, jotta asiakkaan tuen tarpeet tulevat oikea-aikaisesti arvioiduksi (HE 252/2006). Lastensuojelulaissa kaikkia alle 18-vuotiaita pi-

detään lapsina (417/2007, 6§). Työskentely toteutetaan lapsen iästä riippumatta yhteistyössä huoltajien ja läheisten kanssa niin perheosiaalityön kuin lastensuojelunkin palveluissa.

Palvelutarpeen arviointi koskee muitakin kuin sosiaalihuollon viranomaisia, koska eri tahoilla voi olla lapsen ja perheen tukemisen ja lapsen suojelun kannalta merkityksellistä tietoa. Keskeinen viranomaisten yhteistyötä koskeva säännös sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 41§) korostaa viranomaisten välisen monialaisen yhteistyön merkitystä kaikessa sosiaalihuollossa ja sillä tavoitellaan riittävän asiantuntemuksen toteutumista palvelutarpeen arvioinnissa. Palvelutarpeen arvioinnista vastaava viranhaltija voi pyytää tietoa sekä tarpeelliseksi katsomiaan hallintoalojen viranhaltijoita arvioimaan yhdessä lapsen kokonaistilannetta saadakseen koottua eri tahoilla olevaa lasta koskevaa tietoa yhteen (lastensuojelulaki 417/2007 14§, 51§; sosiaalihuoltolaki 1301/2014 9§, 41§; terveydenhuoltolaki 1326/2010, 32§; laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000 17–20§, 22§; Saastamoinen 2016, 67).

Palvelutarpeen arviointi tulee vireille yhteydenotosta, hakemuksesta tai lastensuojeluilmoituksesta. Näistä käytetään termiä vireillepano. Arviointi käynnistyy yhteydenotolla huoltajiin. Muut yhteistyötahot määritellään lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan joko yhteistyössä asiakasperheen kanssa tai viranomaisvetoisesti. Palvelutarpeen arvioinnin prosessia ei ole määritelly tiukkarajaisesti, mutta laki ohjaa selvittämään lapsen sosiaalisen verkoston, sekä perheen palveluiden tarpeen ja mielipiteet. Tämä toteutetaan tapaamalla vanhempia ja lasta henkilökohtaisesti tai selvittämällä edellä mainittuja seikkoja puhelimitse tai asiakirjojen perusteella. Yhteistyöverkostojen mukaan ottaminen arviointiin toteutetaan kutsumalla tarvittavia toimijoita mukaan tapaamiseen, konsultoimalla puhelimitse tai pyytämällä kirjallista selvitystä arvioinnin tueksi. Arviointi tapahtuu vuorovaihtuuden välityksellä tietyllä aikajänteellä, jossa arvioinnin lisäksi rakennetaan asiakassuhdetta ja toteutetaan ohjaukseen ja neuvontaan liittyvää palvelutehtävää. Palvelutarpeen arvioinnista tehdään kirjaukset asiakkaan asiakirjoihin, joissa tulee käydä ilmi tiedon lähde (Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015, 17§).

YHTEISTYÖN EDELLYTYKSET

Erikoistuminen on kaventanut ammattilaisten toiminta-alueita, mikä puolestaan on syventänyt rajoja eri ammattikuntien välillä (Mönkkönen ym. 2019; Tuurnas ym. 2015; Isoherranen 2012; Saastamoinen 2016; Helminen 2020; Kananoja ym. 2011) ja vastaavasti synnyttänyt tarpeen omien asiantuntija-alueiden ylittämiseen haastavissa asiakastilanteissa. Tämä on puolestaan luonut tarpeen verkostoitumiselle.

Yhteistyöhön liittyvät haasteet juontavat tutkimuskirjallisuuden mukaan juurensa eri alojen toisistaan poikkeaviin koulutuksiin ja tietoperustaan sekä erilaisiin alakohtaisiin käsitteisiin, työskentelytapoihin, tavoitteisiin ja toimintavaltuuksiin (Ellonen 2010; Kuorilehto 2014; Phillips & Walsh 2019, 19). Yhteistyötä voidaan edistää kiinnittämällä huomiota yhteisten tavoitteiden muotoiluun, toiminnan reflektointiin ja toimintatapojen joustavuuteen. (Bronstein 2003; Mönkkönen ym. 2019; Phillips & Walsh 2019.) Painoarvoa on annettu myös rakenteellisille tekijöille, joita ovat esimerkiksi jo olemassa olevat toimijoiden väliset epäviralliset verkostot ja fyysinen etäisyys (McGrath & Krackhard 2003), sekä poliittinen tuki, jaettu suunnittelu, ammattilisten roolien selkeys ja toiminnalle varatut resurssit (Horwath & Morrison 2007).

Lastensuojelun verkostoja voidaan pitää monimuotoisina ja monimutkaisina verkostorakenteina, joiden johtaminen sekä yksittäisen asiakkaan asioissa että muussa yhteistyössä vaatii osaamista. Julkisen sektorin verkostojen hallinta ja johtaminen edellyttävät kontrollia ja seurantaa (Kenis & Provan 2006) lastensuojelun toiminnan varmistamiseksi julkisen vallan velvoitteena. Toimialakohtaisista eroista huolimatta yhteistyön edellytyksiä voidaan vahvistaa rakenteellisilla toimenpiteillä, jotka vaativat hyvää johtajuutta ja verkostojen organisointia alueellisella tasolla. Tätä varten yhteistyöverkostot tulee tunnistaa ja mahdolliset rakenteelliset esteet on tehtävä näkyviksi, sillä ne voivat vaikuttaa yhteistyöhön. Rakenteelliset tekijät vahvistavat samalla yksilöllisiä tekijöitä yhdessä lain sallimien toimintaedellytysten kanssa.

Sosiaalityöntekijän toimintavaltuudet perheosiaalityössä ja lastensuojelun sosiaalityössä julkisella sektorilla perustuvat aina lakiin. Ar-

vioidessaan asiakkaan palveluiden tarvetta, sosiaaliviranomainen käyttää julkista valtaa (Liukko & Nykänen 2019, 28). Sosiaalityötä määrittävät lain sallimat toimintavaltuudet interventioon, päätösvaltaan ja laajoihin tiedonsaantioikeuksiin. (Dávid 2013, 7; Liukko ja Nykänen 2019.) Toimintavaltuudet antavat oikeutuksen sosiaalityöntekijälle verkostojen hallintaan isäntäorganisaation asemassa (Provan & Kenis 2008). Palvelutarpeen arvioinnissa sosiaalityöntekijä muodostaa lasta ja perhettä koskevaa tietoa, mikä tapahtuu vuorovaikutuksen ja tiedonvaihdon avulla yhdessä asiakkaan ja hänen läheis- ja ammattilaisverkostonsa kanssa (Aaltio & Isokuortti 2019a; Aaltio & Isokuortti 2019b). Sosiaalityöntekijää ja sitä kautta sosiaalitoimea voidaan perustellusti pitää tietynlaisena ”johtoorganisaationa” (isäntäorganisaationa), jossa palvelutarpeen toteutuksesta vastaava viranhaltija toimii verkoston koordinaattorina. Tällaisessa verkoston johtamisen mallissa yksi taho, tutkimassamme tapauksessa sosiaalitoimi, johtaa lapsen asioissa tehtävän yhteistyön avaintoimintoja. Verkoston hallinta on tällöin keskitettyä ja valtasuhteet ovat epäsymmetrisiä koska sosiaalityöntekijä voi käyttää sille lainsäädännöllä annettua valtaa ja saada resursseja kuten tietoa muilta verkoston toimijoilta. (Provan & Kenis 2008, 235–236; Kenis & Provan 2009, 447–448.) Olennaista lasten ja perheiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä on saada verkosto toimimaan siten, että siinä vaihdettu tieto ja osaaminen tukee lapsen ja perheen tilanteen selvittämistä ja auttaa koordinoimaan tukea.

Sosiaalityön verkostot ovat monimuotoisia ja niiltä edellytetään joustavuutta sen mukaan, mitä asiakkaiden tukeminen edellyttää organisaatiossa tai yksittäisten asiakkaiden näkökulmasta. Verkostoja voidaan tarkastella siten muuttuvina ja notkeina. Notkeiden verkoston teoriassa pääpaino suunnataan toimijoihin, jotka sijaitsevat verkoston reuna-alueilla ja joilla on vähäisesti yhteyksiä verkoston muihin toimijoihin. Vaikuttamalla harvalukuisiin toimijoihin, voidaan saada aikaan vaihtoehtoisia toimintamalleja tai muutoksia vallitsevaan tilaan hitaasti tai yksittäisillä toimilla. Näillä muutoksilla voidaan myös testata verkoston tai yksittäisten toimijoiden alttiutta ottaa vastaan ehdotettuja muutoksia. (McGarth & Krackhard 2003, 327–328.) Tässä tutkimuksessa voidaan

tunnistaa myös niitä toimijoita, joiden kanssa tehdään yhteistyötä harvemmin tai ei lainkaan lapsen ja perheen asioissa. Notkeiden verkoston teoria antaa mahdollisuuden mallittaiseen verkostotoiminnan hallintaan ja kehittämiseen, millä voidaan luoda uudenlaisia toimintamalleja esimerkiksi tuleville hyvinvointialueille.

VUOROVAIKUTUKSEN VAIHTOALUEET YHTEISTYÖN KENTTÄNÄ JA VERKOSTOINA

Vaihtoalue (trading zone) on enimmäkseen liiketalouden parissa, mutta myös yhteiskuntatieteissä (Pohjola ym. 2015; Diedrich & Styhre 2012; Gámez-Pérez 2016; Collins ym. 2010) sovellettu käsite. Yhdysvaltalainen tieteen filosofi ja antropologi Peter Galison (1997) on esittänyt ensimmäisen kerran vaihtoalueen käsitteen. Galison perusteli käsitettä tieteen kehityksen näkökulmasta, jonka mukaisesti tiede jalostuu induktiivisesti. Tieteenalojen kehittyessä myös käsitteet, filosofiset lähtökohdat ja ilmiöihin suhtautuminen ovat eriytyneet omiksi tutkimusyhteisöikseen, joita määrittävät omat paradigmansa (Kuhn & Pietiläinen 1994).

Vuorovaikutuksen vaihtoalueelle ovat tyypillisiä hankaluus, vaikeus, ristiriita tai ajattelun, ymmärryksen sekä käsitteiden erot eri toimijoiden välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että tarkastelun kohteena eivät ole ainoastaan tapa toimia yhteistyössä, vaan myös toimijat, jotka ovat vuorovaikutuksen osapuolina. (Galison 1997; Gorman 2010.) Toimijoiden erilaisuus asemoi yhteistyön osapuolet eri positioihin suhteessa toisiinsa. Toimijoiden välisistä eroista huolimatta vuorovaikutuksen vaihtoalueella pyritään löytämään yhteinen kieli kommunikaation välityksellä. (Gorman 2010; Maslanov 2019.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vuorovaikutuksen vaihtoalueet ovat dynaamisia. Mitä läheisempää ja toistuvampaa on yhteistyö toisen toimijan kanssa, sen todennäköisempää on, että yhteistyölle muodostuu jaettuina toimintatapoja, jotka muovaavat yhteistyötä toimijoiden ja organisaation tasolla.

Robert Evans ja Harry Collins (2010) ovat soveltaneet Galisonin vaihtoalueiden teoriaa asiantuntijuuteen liittyvässä vuorovaikutustutkimuksessaan. He jakavat asiantuntijuuden eri tasoihin, joissa asiantuntijuutta edustava tietotaito syntyy vuorovaikutuksessa. Asiantuntijuus

jalostuu yleisestä tiedosta kohti kykyä ymmärtää ja selittää toisen ammattikunnan toimintaperiaatteita (Gorman & Spohrer 2010). Tämä tarkoittaa sitä, että toimijoiden välinen vuorovaikutus on ehto toisen ammattikunnan toimintaperiaatteiden riittävään ymmärtämiseen sekä yhteisen sanaston ja tilannekuvan muodostamiseen, millä voidaan kaventaa ammattikuntien välisiä rajoja.

Vuorovaikutuksen vaihtoalueelle osallistuvien ryhmien jäsenten roolit, valta ja keskinäiset riippuvuus-suhteet vaihtelevat. Vaihtoalueet voivat olla yksisuuntaisia, jolloin yksi ryhmä määrittää toisia tai ryhmät voivat toimia vastavuoroisesti, jolloin voidaan puhua kumppanuudesta tai yhteistyöstä. Ryhmät voivat olla taustoiltaan homo- tai heterogeenisiä. Merkitystä on myös sillä, kuinka ryhmän jäsenet ovat valmiita toimimaan vuorovaikutuksessa keskenään ja häivyttämään ammatillisia, kulttuurisia tai henkilökohtaisia rajojaan. (Collins ym. 2010.)

Tässä tutkimuksessa tieto on vuorovaikutuksen vaihtoaluetta määrittävä vaihdon kohde. Tietoa eri toimijoiden kesken voidaan vaihtaa yhteistyösopimuksin asiakkaan luvalla, mutta sosiaalityöllä on valtaa säädellä verkostoa ja hankkia tietoa tarvittaessa ilman asiakkaan suostumusta (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 18–20§). Sosiaalityöllä on vahva valta-asema ja mandaatti säädellä verkostoja esimerkiksi velvoittamalla yhteistyöhön lapsen asioissa. Tämä ei kuitenkaan sulje pois yhteistyön vastavuoroisuutta eikä verkostojen joustavaa toimintaa lapsen tukena. Jos lapsi esimerkiksi ohjataan sosiaalihuollon tuen piiriin, muut verkoston toimijat kuten varhaiskasvatus ja päivähoito toimivat myös edelleen lapsen ja perheen tukena.

LAADULLISESTA AINEISTOSTA VERKOSTOKUVIKSI

Tutkimuksen aineisto koostuu erään suomalaisen kuntayhtymän kaikista yhden kalenterivuoden aikana toteutetuista palvelutarpeen arvioinneista (N= 265), jotka on kirjattu kuntayhtymän sosiaalihuollon tietojärjestelmään ProConsonaan. Palvelutarpeen arviointeja ovat kirjoittaneet yhteensä noin 15–20 saman organisaation eri sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa. Kuntayhtymässä on tuotettu jo pidemmän aikaa sosiaali- ja terveystalveluita yhteistoimintana.

Alue on keskisuuri ja koostuu kaupunki- ja maaseutualueista.

Tutkimus on saanut Itä-Suomen yliopiston eettisen toimikunnan puoltavan lausunnon vuonna 2019, ja aineistolle on hankittu kirjallinen tutkimuslupa tutkimuksen kohteena olevasta kuntayhtymästä. Aineisto on kerätty kuntayhtymän tietojärjestämästä vuonna 2019 ja samanaikaisesti asiakirjat on käsitelty henkilö-tietojen osalta siten, ettei yksittäisiä asiakkaita ole mahdollista tunnistaa asiakirjoista.

Asiakirjat on käsitelty lukemalla sosiaalityön asiakaskertomusta ja erittelemällä lapsen asiakirjoista tapahtumiin osallistuvia henkilöitä ja paikkoja tai tapoja, joilla kontakti henkilöiden välille on muodostunut. Sisällön erittelyllä tarkoitetaan laadullista tutkimusmenetelmää, jossa kirjallisesta aineistosta eritellään ja ryhmitellään ilmeisiä ja usein määrälliseen tarkasteluun soveltuvia tekijöitä (Tuomi & Sarajärvi 2002). Tässä tutkimuksessa sisällön erittelyä on toteutettu erittelemällä aineistosta arviointitiedon tuottajia eli toimijoita. Nämä toimijat (tai joissakin tapauksissa tietojärjestelmät kuten ”väestötietojärjestelmä”) paikantuvat analyysissa vuorovaikutuksen osapuoliksi ja paikat tai tavat kuvaavat vuorovaikutuksen vaihtoalueita.

Tutkimustulokset esitellään kahden verkostokuvion avulla (kuvio 1 ja kuvio 2), joissa toimijat ovat ryhmiteltyinä omaan organisaatioonsa tai tehtäväkuvaansa. Aineistosta ei ole muodostettu tarkempia ryhmiä lapsen iän tai perherakenteen perusteella, jotta se ei vaikuttaisi toimijoiden määrälliseen esiintyvyyteen. Kun palvelutarpeen arviointi on toteutettu saman perheen useammalle lapselle, yhden kotikäynnin aikana on voitu toteuttaa arviointia useamman lapsen asiassa. Mikäli aineistoa ryhmiteltäisiin pienempiin ryhmiin, muodostuisi haasteeksi se, kuinka toimijat jakautuisivat saman perheen lasten välillä. Verkostokuvioissa on esitetty kasvokkainen, suullinen ja kirjallinen vuorovaikutuksen vaihtoalue. Kasvokkaiseen kontakteihin kuuluvat toimistotapaaminen, kotikäynti ja verkostotapaamiset. Suullisilla kontakteilla tarkoitetaan puhelimitse toteutettua toimintaa ja kirjallisiin kontakteihin kuuluvat asiakirjat, tietopyynnöt ja vireillepanot. Vaikka tulokset kuvaavat asiakirja-aineistoa, niiden voidaan ajatella toimivan vihjeenä todellisista asiakastilanteista, joista asiakirjat ovat jälkiä organisaation muistissa (Kääriäinen 2003).

Esimerkiksi: Toimistotapaaminen perhekeskuksessa. Paikalla äiti, lapsi, koulukuraattori ja opettaja sekä sosiaalityöntekijä.

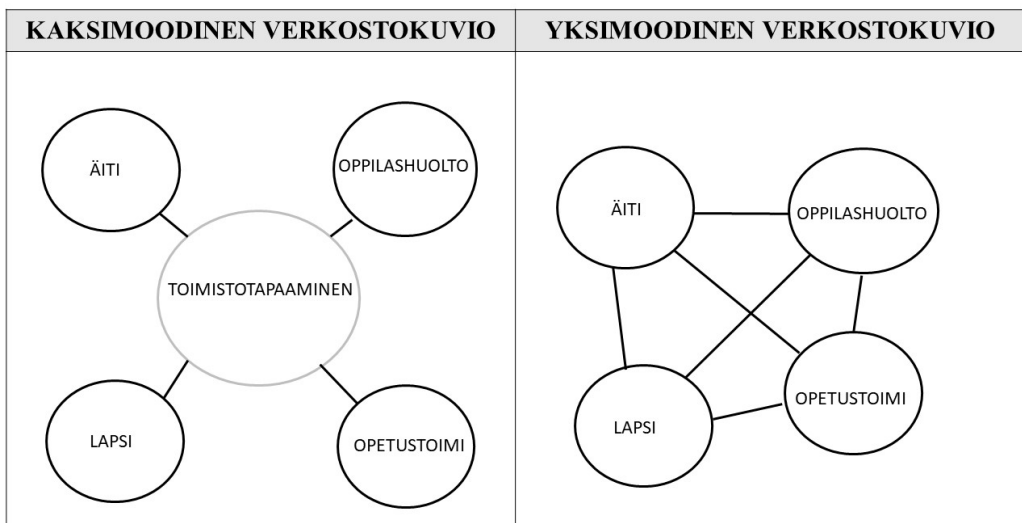
Esimerkistä on koodattavissa ”toimistotapaaminen”, ”äiti”, ”lapsi”, ”koulukuraattori” ja ”opettaja”. Äiti, lapsi, koulukuraattori ja opettaja ovat toimijoita ja toimistotapaaminen on toiminto, joka kuvaa kontekstia eli vuorovaikutuksen vaihtoaletta, jossa toimijat liittyvät toisiinsa. Toimijat on ryhmitelty oman toimintaympäristönsä mukaiseen ryhmään, jossa esimerkiksi koulukuraattori kuuluu oppilashuolto-ryhmään ja opettaja kuuluu opetustoimi-ryhmään.

Verkostoanalyysin tarkoituksena on tutkia systemaattisesti monimutkaisia sosiaalisen verkoston kokonaisuuksia, niiden rakennetta ja suhdetta ulkopuoliseen ilmiöön. Verkosto muodostuu toimijoista ja toimijoiden välisistä suhteista rajatussa kokonaisuudessa. (Uusikylä 1999, 54–57.) Verkostoanalyysissä kohteena ei ole yksilö, vaan toimijoista muodostuva kokonaisuus. Kokonaisuutta voidaan tarkastella ryhmien muodostamina osina. Ryhmät puolestaan muodostuvat toimijajoukoista ja toimijoista, jotka jakavat keskenään samanlaisen roolin. (Huhtamäki & Parviainen, 2013.)

Verkostokuviot ovat visuaalisia kuvia, joissa solmut (nodes) kuvaavat toimijoita ja toimintoja, viivat solmujen välistä yhteyttä (edges). Solmujen koko kuvaa toimijoista muodostuneen ryhmän lukumäärää ja viivojen pak-

saus toimijoiden välisen suhteen toistuvuutta, jonka voidaan tulkita kuvaavan yhteyden voimakkuutta (Huhtamäki & Parviainen, 2013). Visuaalisesti tutkimuksen verkostokuviot ovat yksi- ja kaksimoodisia, jolloin yksimoodisessa verkostokuviossa solmut voivat potentiaalisesti muodostaa yhteyden kaikkien toimijoiden välillä. Kaksimoodisessa verkostokuviossa solmut ovat kahdenlaisia, kuten toimijoita ja toimintoja. Tutkimuksen verkostokuviot ovat ego-verkostoja, jossa verkoston egona on sosiaalityöntekijä. Ego-verkostot rakentuvat yhden toimijan näkökulmasta, jossa keskeistä toimijaa kutsutaan egoksi ja muita toimijoita altereiksi (Crosley ym. 2015). Kasvokkaisella vuorovaikutuksen vaihtoaletalla kaikki toimijat voivat muodostaa kontakteja keskenään, kun taas suullisen ja kirjallisen vuorovaikutuksen vaihtoaletalla kontaktit ovat sosiaalityöntekijän ja toisen toimijan välisiä kontakteja.

Sisällön erittely sosiaalihuollon asiakirjosta koskee ainoastaan toimijoita, jotka ovat olleet mukana palvelutarpeen arvioinnissa, joten verkostokuviossa voidaan havaita ainoastaan ne toimijat, joilla on muodostunut jonkinlainen suhde sosiaalityöhön. Näiden lisäksi asiakirjat ovat sisältäneet myös muita toimijoita, joihin asiakkaalla tai verkoston muilla toimijoilla on ollut kontakti. Nämä on rajattu ulos tästä tutkimuksesta, sillä tutkimuksen tavoitteena on ollut tutkia sosiaalityön yhteistyöverkostoja.

Kuvio1. Yksi- ja kaksimoodinen verkostokuva.

Aineiston analyysissä on hyödynnetty tietokone-ohjelmistoja, kuten Atlas.ti-laadullisen analyysin ohjelmaa (Atlas) sekä Gephi-verkostotyökalua (Gephi). Aineiston sisällön erittely on toteutettu Atlaksessa. Aineistosta on tehty ristiintaulukointi, mikä mahdollistaa toimijoiden välisten yhteyksien tarkastelun. Ristitaulukko on siirretty Exceliin, jossa taulukko on muunnettu Gephiin soveltuvaksi CSV-taulukoksi. Verkostokuviot muodostettiin Gephin avulla ja näin voitiin visualisoida toimijoiden keskinäisiä suhteita.

Verkostoanalyysissa tarkastellaan usein yksittäisen toimijan asemaa, toimijoiden välistä suhdetta sekä verkostosta esiin nostettavia tunnuslukuja (Johanson ym. 1995). Keskeisiä tunnuslukuja ovat verkoston tiheys, asteluku, läheisyys ja keskeisyys, klusterointikertoimet sekä polku-etaisyys. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty klusterointikertoimia, jotka kuvaavat verkoston toimijoiden keskimääräistä tiheyttä. Kyseessä on verkoston taipumus muodostaa ryppäitä, jossa ryppään eli klusterin sisällä olevien toimijoiden välillä vuorovaikutus on keskenään tiiviimpää, kuin klustereiden välillä. (Huhtamäki & Parviainen, 2013.)

TULOKSET

Palvelutarpeen arvioinnin lapset ja toimijat

Tulokset kuvaavat toimijoita, jotka ovat osallistuneet lasten ja perheiden palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseen. Palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseen. Palvelutarpeen arvioinnin toteutettiin tutkimuksen kohteena olevassa kuntayhtymässä 265 lapselle, joista 151 on poikia ja 114 tyttöjä. Aineiston lapsista 61 kpl ovat alle 7-vuotiaita, 116 lasta 7–12-vuotiaita, 63 lasta 13–15-vuotiaita ja 25 lasta 16–17-vuotiaita. Valtaosa lapsista edustaa kouluikäisiä lapsia ja nuoria. Palvelutarpeen arvioinnissa 119 lasta on eroperheistä, joissa äiti toimii lähivanhempana 94 lapselle ja isä toimii lähivanhempana 25 lapselle.

Palvelutarpeen arviointiin osallistuvista toimijoista valtaosa on sosiaalihuollon tai terveydenhuollon toimijoita, mutta joukkoon kuuluu myös toimijoita, jotka eivät perinteisesti lukeudu sosiaalityölle läheisiin ammattiryhmiin (taulukko 1). Toimijat jakautuvat yksityisiin henkilöihin, sekä työroolissa toimiviin ammattilaisiin ja viranomaisiin. Palvelut on suunnattu joko lapselle tai vanhemmalle tai koko perheelle, mikä itsessään laajentaa potentiaalisia yhteystyöta-

Taulukko 1. Aineistosta muodostetut toimijaryhmät.

TOIMIJALUOKAT	TOIMIJARYHMÄT
yksityiset henkilöt	lapsi, äiti, isä, sisarukset, sukulaiset, yksityinen henkilö
sosiaalihuollon viranomaiset	aikuissosiaalityö, lastenvalvoja, kehitysvammanhuolto, maahanmuuttopalvelut, toisen kunnan sosiaalitoimi, sosiaalipäivystys, sijaishuollon sosiaalityö, sosiaaliasiamies
sosiaalihuollon palveluntuottajat	kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilötoiminta, tukiperhetoiminta, sijaishuolto, perhekuntoutus
kasvatuspalvelut	varhaiskasvatus, opetustoimi,
terveydenhuollon palvelut	terveydenhuolto, aikuisten mielenterveyspalvelut, lasten mielenterveyspalvelut, neurologia
sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatilliset palvelut	oppilashuolto, perheneuvola, kuntoutuspalvelut, oikeuspsykiatria, lasten päihdetyö, aikuisten päihdetyö
kunnan muut viranomaiset ja palvelut	poliisitoimi, terveysviranomainen, oikeusapu, kunnan asumispalvelut
vapaa-ajan toiminta	nuorisotoimi, iltapäivätoiminta
sosiaalihuollon tukipalvelut	turvakoti, kriisityö, tulkkauspalvelut
tietojärjestelmät	väestötietojärjestelmä, sosiaalihuollon tietojärjestelmä, Kela-etuustietopalvelu

hoja. Aineiston toimijat edustavat lukuisia ammattinimikkeitä, joita ei ole mielekästä esittää sellaisenaan. Tulokset ovat ymmärrettävämpiä, kun toimijat ovat ryhmiteltyinä oman perustehtävänsä mukaisiin ryhmiin. Toimijoista on muodostettu tutkimusaineistossa 42 eri ryhmää, joista 26 ryhmää sijoittuu kasvokkaiselle vaihtoalueelle, 34 ryhmää suulliselle vaihtoalueelle ja 29 ryhmää kirjalliselle vaihtoalueelle.

Moniammatillisessa työskentelyssä tilannekuvaa asiakkaan tilanteesta rakennetaan yhteistyössä. Tilannekuvan rakentamiseen vaikuttavat toimijoiden oikeudet asiakkaan henkilökohtaisiin tietoihin. Toimijoilla oleva tieto on usein myös sisällöltään erilaista, koska toimijat keräävät sitä eri tarkoituksiin. Toimijaa määrittäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi koulutustausta, työsuhdemuoto, työnantaja/organisaatio, sekä erityisesti työntekijän suhde asiakkaaseen. Toimijoita voi määrittää enemmän kuin yksi edellä mainituista tekijöistä. Eri toimijoilla oleva tieto voi vaikuttaa johtopäätöksiin, joita toimijat muodostavat asiakkaan tilanteesta.

Tulokset osoittavat, että toimijat palvelutarpeen arvioinnin ympärillä koostuvat useista eri ammattiryhmistä, joita määrittävät erilaiset tiedonsaantioikeudet. Esimerkiksi yksityisten henkilöiden ryhmässä suhde asiakastietoon perustuu asiantuntemukseen. Ammatilliset voidaan taas jakaa viranomaisiin tai ammatillisiin ilman viranomaisstatusta. Viranomaiset käyttävät julkista valtaa, joka määrittää viranomaisten velvoitteita ja asiakkaiden oikeuksia suhteessa palveluihin. Näitä voivat olla sosiaalityöntekijän mahdollisuus myöntää asiakkaalle sosiaalihuollon palveluita tai lääkärin mahdollisuus kirjoittaa resepti tai lähete terveydenhuollon palveluihin. Poliisitoimella on valtaa rikosasioiden selvittämiseen tai virka-apuna turvaamaan toisen viranomaisen tehtävää esimerkiksi väkivallan uhalta. Opetustoihimessa rehtorilla yhdessä oppilashuollon kanssa on mahdollisuus vaikuttaa oppilaan tehostettuun tai erityisen tuen tarpeisiin koulumaailmassa. Viranomaisstatuksella on toimeenpanevaa valtaa verkostossa.

Ammatillaiset ilman viranomaisstatusta toteuttavat oman työtehtävän mukaista työskentelyä. Ammatillisten erityisenä roolina on oman koulutuksen ja työkokemuksen tuoma asiantuntemus, jota voidaan hyödyntää asiakkaan eduksi. Ammatillaisia voi olla julkisella ja yksityisellä

puolella ja eri organisaatioissa, jotka vaikuttavat toimijan rooliin. Mitä kauemmas liikutaan viranomaisstatuksesta, sen laveammaksi käy toimijoiden roolit. Esimerkiksi vertailtaessa varhaiskasvatusta, opetustoimea ja iltapäiväkerhoa, voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksen ja opetustoimen tehtävä on pedagoginen kasvatus, jota toteutetaan lain ja opetushallituksen alaisuudessa. Iltapäivätoimintaa ei katsota pedagogiseksi toiminnaksi ja sen toimintasisältö ja ohjaajan pätevyysvaatimukset ovat varsin vapaa-muotoisia.

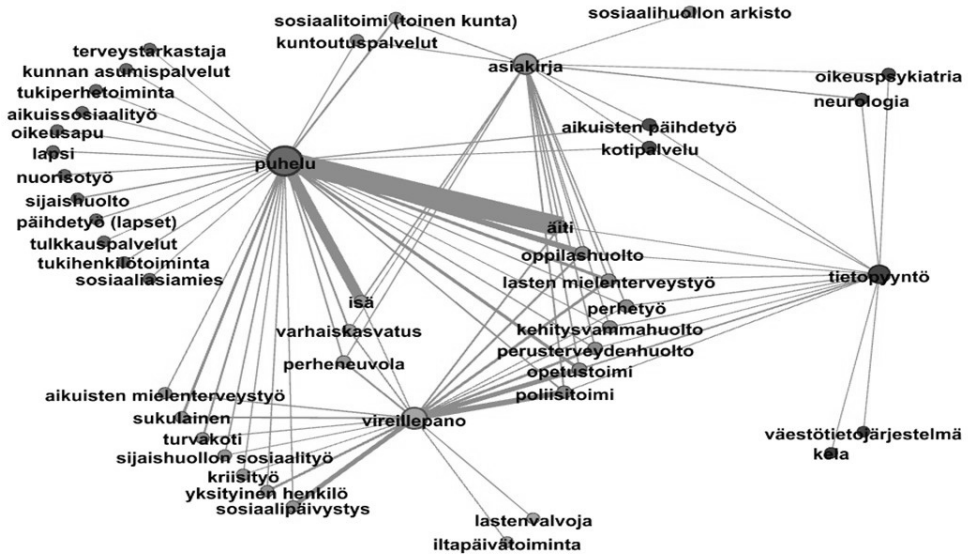
Toimijajoukossa esiintyy myös tietojärjestelmiä ja niihin sisältyviä tietopyyntöjä ja asiakirjoja, jotka eivät ole luonnollisia henkilöitä, mutta joita sosiaalityöntekijä voi hyödyntää oman tehtävänsä hoitamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi väestötietojärjestelmä, nykyisin digi- ja väestötietojärjestelmä, jota voidaan käyttää asiakkaan yksilöimiseen, sekä selvittämään esimerkiksi asiakkaan huoltajat, kotitalouteen kuuluvat henkilöt tai aikaisemmat osoitteet. Kelan etuustietopalvelulla voidaan selvittää asiakkaan taloudellista tilannetta, kelan etuuksia tai toimeentulotukea. Sosiaalihuollon arkisto taas mahdollistaa asiakkaan aikaisempien tietojen tarkastelun sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmässä. Tietojärjestelmät ovat tukivälineitä, joilla voi tarkastella asiakkaan sen hetkistä tilannetta suhteessa asiakkaan historiaan.

Toimijoiden monipuolisuus osoittaa sen, että palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä sosiaalityöntekijä työskentelee useiden kymmenien eri toimijoiden kanssa. Sosiaalityöntekijän tekemä palvelutarpeen arviointityö vaatii ymmärrystä toisten toimijoiden perustehtävästä ja mahdollisuuksista tuottaa relevanttia tietoa kyseiseen asiakastapaukseen sekä kykyä kommunikoida yli ammattirajojen. Toimijoiden taustatekijöillä on vaikutusta myös verkoston valta-asetelmiin.

Suullisen ja kirjallisen vuorovaikutuksen vaihtoalue

Toimijat jakautuvat yhdelle tai useammalle vuorovaikutuksen vaihtoalueelle ja mitä enemmän erilaisia yhteistyömuotoja hyödynnetään, sitä monipuolisemmalta näyttäytyy sosiaalityön ja toimijan välinen yhteistyö. Kuvion (kuvio 1) keskellä oleva joukko (äiti, oppilashuolto, lasten mielenterveys, perhetyö, kehitysvammahuolto)

Kuvio 2. Suullisen ja kirjallisen vuorovaikutuksen vaihtoalue.

to, perusterveydenhuolto, opetustoimi ja poliisitoimi) muodostavat verkostokuvion monipuolisimmat yhteydet. Tästä ryhmästä jokainen toimija, lukuun ottamatta poliisitoimea, esiintyy myös kasvatusten tapahtuvalla vaihtoalueella.

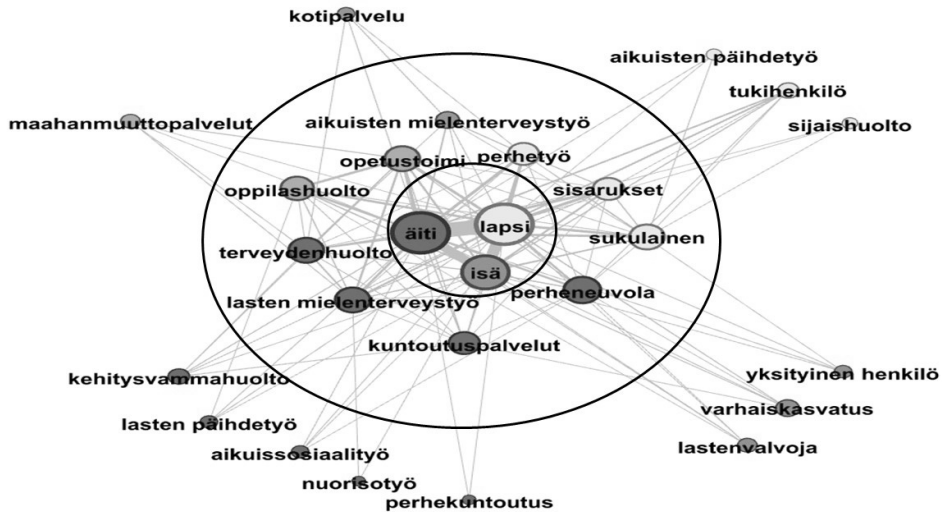
Verkostokuviossa nähtävien toimijoiden välillä kulkevien viivojen paksuus kertoo yhteyksien voimakkuudesta. Kuvioista on nähtävillä, että äidin ja sosiaalitoimen välillä on tiivis yhteys. Muita merkittäviä toimijoita ovat isä, oppilashuolto, opetustoimi, lasten mielenterveysyö ja sukulaiset. Vastaavasti heikompia yhteyksiä edustaa toimijat, jotka ovat vain yhdellä vaihtoalueella.

Toimijat, jotka esiintyvät ainoastaan suullisella vuorovaikutuksen vaihtoalueella ovat tahoja, joiden kanssa yhteistyö voi risteytyä lyhytaikaisesti. Esimerkiksi terveystarkastaja, oikeusapu tai Sosiaaliohjaajat ovat toimijoita, jotka eivät työskentele pitkäaikaisesti, vaan hoitavat yksittäisiä asiakokonaisuuksia sosiaalihuollon asiakasprosessin sisällä.

Vireillepanot ovat toiselta toimijalta sosiaalityöhön suuntautuvaa toimintaa, koska nämä käsittelevät ilmoitukset ja hakemukset sosiaalihuoltoon. Merkittävimmät toimijat vireillepanojen osalta ovat poliisitoimi, sosiaalipäivystys ja opetustoimi. Poliisitoimi ja sosiaalipäivystys ovat

ympäri vuorokautisia päivystysviranomaisia, mikä selittää näiden toimijoiden osalta vireillepanojen suurta osuutta. Poliisiviranomainen kuuluu ilmoitusvelvollisuuden piiriin, jolloin tehtävää hoitaessaan poliisilla on ilmoituskentekovelvollisuus sosiaalihuoltoon. Ilmoituksen sosiaalihuoltoon virka-ajan ulkopuolella siirtyvät sosiaalipäivystyksen kautta, vaikka itse sosiaalipäivystyksellä ei olisi konkreettisia toimenpiteitä asiakasasiassa.

Tietopyyntö liittyy sosiaalityöntekijän tai toisen toimijan pyyntöön saada dokumentteja. Sosiaalihuollon arkisto, toisen kunnan sosiaalitoimi ja kuntoutuspalvelut ovat toimijoita, jotka esiintyvät aineistossa ainoastaan verkostokuviossa mainittujen ”asiakirjojen” yhteydessä. Toisen kunnan sosiaalitoimella tarkoitetaan vastaavanlaista perhe- ja lastensuojelun sosiaalityötä kuin tutkimuksen kohteena oleva organisaatio. Asiakirjat siirretään kuntien välillä niissä tapauksissa, joissa asiakasperhe muuttaa toisen kunnan alueelta ja työskentely jatkuu seuraavassa kunnassa. Tällaiseen tiedonsiirtoon veloitetaan lastensuojelulaisissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 d §). Kuntoutuspalveluihin liittyvät asiakirjat on luovutettu sosiaalityöhön asiakkaan suostumuksella tai pyynnöstä, koska

Kuvio 3. Kasvokkaisen vuorovaikutuksen vaihtoalue.

asiakirjoihin ei ole sisältynyt sosiaalityöntekijän tekemää lakiin perustuvaa tietopyyntöä.

Kasvokkaisen vuorovaikutuksen vaihtoalue

Kasvokkaisella vaihtoalueella lapsi, äiti ja isä ovat keskeisimmät toimijat, joita tavataan palvelutarpeen arvioinnin aikana. Kasvokkaisella vaihtoalueella toimijoiden pääpaino on lasten palveluissa, kun taas suullisen ja kirjallisen vaihtoalueella on nähtävillä enemmän toimijoita, jotka muodostavat yhteyden asiakasperheeseen vanhempien kautta.

Kasvokkaisen vuorovaikutuksen toimijajoukot on kuvattu verkostokuvana, joka on jaettu 3 kehään. Ydinkehällä on keskeisimmät toimijat, joita aineistossa on esiintynyt lukumääräisesti eniten. Ulkokehälle siirryttäessä toimijoiden esiintyvyys laskee. Ydinkehä kuvaa alkuarvioinnin asiakasta; lasta perheineen. Lapsen, isän ja äidin välille muodostuneet viivojen paksuudet kuvaavat sitä, missä suhteessa heitä on tavattu yhdessä. Äitiä ja lasta on tavattu useammin yhdessä, kuin isää ja lasta tai isää ja äitiä.

Keskikehälle sijoittuvat keskeisimmät läheis- ja ammattilaisverkostot. Muut toimijat koostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden lisäksi yksityisistä henkilöistä, eli lapsen omasta

verkostosta ja lapsen ikätasoisista palveluista kuten varhaiskasvatuksesta, opetustoimesta ja oppilashuollosta. Edustettuna ovat myös erityiset palvelut kuten lasten päihdepalvelut sekä lasten- ja aikuisten mielenterveyspalvelut. Verkostokuvioissa opetustoimi ja oppilashuolto ovat hyvin edustettuina, mutta varhaiskasvatus on sijoittunut kasvokkaisen vaihtoalueen ulkokehälle. Tätä voi selittää se, että lapsista valtaosa on kouluikäisiä.

Keskikehän toimijat edustavat läheisimpiä yhteistyöverkostoja, jotka liittyvät sosiaali- ja terveys- sekä kasvatuspalveluihin, missä työskentely on toistuvaa ja pidempiaikaista asiakassuhdetyötä. Terveydenhuollossa ovat edustettuina somaattiset ja psyykkiset palvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palvelukenttiä kuten päihdehuolto, kuntoutuspalvelut ja perheneuvola. Osa palveluista on moniammatillisia organisaatioita, joiden sisällä on jo itsessään käytettävissä moniammatillista asiantuntijuutta. Palvelut lukeutuvat perus- ja erityispalveluihin, mikä kuvaa sitä, että asiakasperheillä on jo sosiaalityön palvelutarpeen arviointiin ohjautessaan käytössään erityistason palveluita.

Tulosten perusteella yleisimmät sosiaalihuollon palvelut ovat perhetyö ja tukihenkilötoiminta. Harvemmin käytettyjä palveluita ovat raskeammat avo- ja sijaishuollon tukitoimet kuten

Taulukko 2. Kasvotusten toteutetun vuorovaikutuksen toimintaympäristöt.

TOIMINTA-ALUE	TAPAAMISET		LAPSI MUKANA TAPAAMISELLA	
	lkm.	%	lkm.	%
Sosiaalihuollon toimintaympäristö	250	61 %	163	65 %
Kotikäynti	97	23 %	91	94 %
Verkostotapaaminen	66	16 %	44	67 %
Yht.	413	100 %	298	72 %

perhekuntoutus ja sijaishuolto. Niiden läsnäolo alkuarvioinnin verkostoissa kuvaa kuitenkin sitä, että myös asiakkuuden alkuvaiheessa on tilanteita, joissa arvioidaan raskaiden tukitoimien tarvetta.

Verkosto on jaettu 5 eri klusteriin, jotka on erotettu väreillä toisistaan. Klusterit kuvaavat koko joukosta muodostuvia pienempiä ryhmiä, joiden sisällä toimijoiden välinen vuorovaikutus on tiiviimpää keskenään kuin klusteriryhmien välillä. Verkostosta voidaan havaita, että äiti on keskeisessä asemassa terveydenhuollon toimintaympäristössä ja kuuluu verkoston suurimpaan klusteriryhmään. Lapsen kanssa samassa klusterissa ovat sukulaiset ja sisarukset, sekä perheyö, jotka tyypillisesti toimivat kotiympäristössä. Isä jakaa klusteriryhmän varhaiskasvatuksen, lastenvalvojan ja yksityisen henkilön kanssa. Lähihuoltajana toimivien äitien osuus aineistossa voi selittää sen, että kasvokkaisen vuorovaikutuksen vaihtoalueella isä kuuluu lastenvalvojan ja yksityisen henkilön kanssa samaan klusteriryhmään. Yksityinen henkilö -ryhmään kuuluvat esimerkiksi vanhemman uuden parisuhteen kautta muodostuneet suhteet, jotka eivät ole lapsen biologista verkostoa. Näitä ovat esimerkiksi vanhemman uusi puoliso, puolison lapsi ja puolison muut sukulaiset.

Kasvokkaiset tapaamiset (taulukko 2) on toteutettu pääsääntöisesti sosiaalihuollon toimintaympäristössä. Kasvotusten toteutuneessa vuorovaikutuksessa on mukana 241 (N=265) asiakastapausta, joka tarkoittaa, että 24 lasta ei ole tavattu lainkaan arviointien aikana. Tapaamisia

aineistossa on yhteensä 413 kappaletta, mikä keskiarvoltaan on tavattua lasta (N=241) kohden noin 1.7 tapaamiskertaa. Tapaamiskerrat vaihtelevat aineistossa yhden arvioinnin aikana 1–7 tapaamiskerran välillä, mikä mahdollistaa toimijoiden välisen asiakasprosessin rakentamisen, jolloin yhteistyö on muuttuvaa. Lapset ovat osallistuneet 72 prosenttiin tapaamisista ja heidät tavataan yleensä kotiympäristössä (92%).

Palvelutarpeen arvioinnin verkostojen rakenne ja tapaamismäärät vaihtelevat eri asiakastapausten välillä. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että arviointeja toteutetaan hyvin tapauskohtaisesti. Tulokset ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jossa on todettu, että lastensuojelussa toteutetaan tapauskohtaista arviointia lapsen kokonaisvaltaisen tilanteen arvioimiseksi (Jaakola 2020). Arviointityöskentelyn sovittaminen yksittäisen lapsen tarpeisiin asettaa vaatimuksia arvioinnin toteuttajalle siitä, millaisia toimijoita tulisi kytkeä osaksi palvelutarpeen arviointia. Tämä vaatii sosiaalityöntekijältä vahvaa ammatillista osaamista tavoittaa asiakkaan todellisia tuen tarpeita ja valikoida toimijoita, jotka yhdessä sosiaalityön kanssa voivat toteuttaa asiakkaan yksilölliset tarpeet täyttävän palvelukokonaisuuden. Lisäksi sosiaalityöntekijällä tulee olla hyvät tiedonhallinnantaidot ja kyky hahmottaa, milloin tietoa on saatu riittävästi. Näiden edellytysten täyttäminen vaatii yhteistyöverkostojen tunnistamista ja yhteisesti jaettujen työskentelytapojen omaksumista, minkä on osoitettu edistävän moniammatillista toimintaa (Bronstein 2003).

JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Palvelutarpeen arvioinnissa rakentuneiden verkostojen verkostokuviot konkretisoivat sosiaalityön toimivan laajoissa ja monipuolisissa verkostoissa, joihin kuuluu myös sosiaali- ja terveyspalveluiden ulkopuolisia toimijoita. Tämä tekee arviointityöstä merkittävän moniammatillisen toimintakentän alueellisella tasolla. Tutkimusmenetelmällä on voitu paikantaa ja kuvata visuaalisesti eri toimijoiden asemoitumista suhteessa sosiaalityöhön. Yleisimpien toimijoiden lisäksi voidaan paikantaa erityisemmät toimijat, sekä sellaiset yhteistyökumppanit, joiden kanssa ei ole lainkaan yhteistyötä. Vuorovaikutuksen vaihtoalueet osoittavat, että toimijoiden välillä yhteistyössä on paikannettavissa erilaisia vuorovaikutuksen tapoja, jotka voivat olla toistuvia tai kertaluontoisia. Sosiaalityöntekijät työskentelevät alati muuttuvissa verkostoissa ja siksi verkostoja ei voida ajatella staattisina tiloina. Toimijat ja toimijoiden välinen suhde verkostoissa voi vaihdella työntekijä-, asiakas- ja kunta-kohtaisesti, jolloin tutkimuksessa kuvatut verkostot kuvaavat vain tutkimuksen kohteena olevaa kuntayhtymää.

Tulokset vahvistavat sosiaalityön verkostoista tehtyä aiempaa tutkimusta, minkä mukaan sosiaalityön on koettu hyötyvän esimerkiksi lääketieteeseen, psykologiaan, opetuspalveluiden, rikosseuraamuslaitoksen ja poliisitoimen sekä oikeustieteen asiantuntemuksesta. Lastensuojelun yhteistyötahoihin on katsottu kuuluvan näiden lisäksi lukuisia muita elämäntilanteiden mukaisia palveluita (Tuomela-Jaskari 2016), sekä järjestötoimijoita (Stanley ym. 2011; Como ym. 2014; Dávid 2013; Timonen-Kallio 2019; Phillip & Walsh 2019.), mitkä näyttäytyvät myös tämän tutkimuksen verkostokuvioissa. Tuloksilla voidaan vahvistaa aikaisempaa tutkimustietoa, mutta myös paikantaa sellaisia toimijoita, joita ei ole aikaisemmin tutkittu sosiaalityön verkostojen yhteydessä.

Asiakkaana on aina lapsi ja lapsen kautta asiakkuuden määritelmä täytyy ymmärtää perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön palveluissa laajennettuna. Tulosten perusteella verkostot rakentuvat paitsi lapsen myös vanhempien palveluiden tarpeesta. Näin tuloksissa tulee näkyviin lapsen ja hänen läheistensä osallisuuden merkitys arvioinnin toteuttamiselle

(Hietämäki 2016). Lapsi tarvitsee tukea omien asioidensa hoitamiseen, ja lapsen ensisijaisina edun ajajina ovat vanhemmat ja vanhempien ohella muut sukulaiset (Saastamoinen 2016; Araneva 2016; Rätty 2019), joiden lisäksi lapsia tukevat monet ammatilliset henkilöt. Tämä osoittaa, että perheiden parissa tehtävässä sosiaalityössä asiakkuuden määritelmä ja potentiaalisten yhteistyökumppaneiden määrä on varsin laaja.

Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä sosiaalityöntekijä toimii verkostojen koordinaattorina, sillä arviointityö on viranomaisvetoista toimintaa, johon muut läheis- ja ammattilaisverkostot liittyvät pyynnöstä. Verkostokuvio tulee ymmärtää ego-verkostoina, sillä tutkimusaineisto on kerätty sosiaalityön asiakirjoista, jolloin verkostoja voidaan tarkastella ainoastaan sosiaalityön näkökulmasta (Crossley ym. 2015). Tarkasteltaessa verkostoja yksittäisen toimijan näkökulmasta, voidaan nähdä, että jokainen toimija on erilaisessa asemassa suhteessa muuhun verkostoon yhteyksien toistuvuuden ja määrän perusteella. Yhteyksien määrällä ja levinneisyydellä on vaikutusta siihen, millaista tietoa toimija saa arviointiprosessista. Tällä puolestaan on yhteys valtaan suhteessa asiakkaaseen liittyvään tietoon. Koska sosiaalityöntekijä kokoa asiakastapauksen ympärille tarvittavan verkoston, hän tekee valintoja, jotka vaikuttavat tuloksissa esitetyn verkostokartan toimijoiden välisiin suhteisiin. Sosiaalityöntekijät toteuttavat näin ollen verkostojen hallintaa isäntäorganisaation asemassa (Provan & Kenis 2008) yksilöllisissä asiakastapauksissa, joista tulosten mukaiset verkostokuvio on muodostettu.

Vuorovaikutuksen vaihtoalueen dynamiikalle on tyypillistä valtasuhteiden ja roolien vaihtelut toimijoiden välillä. Valtaa voidaan ajatella myös osallisuutena arviointiin, jossa muodostetaan yhteistä, jaettua tietoa. Mitä enemmän syntyy kontakteja toimijan ja sosiaalityön välillä, sen parempi mahdollisuus on, että toimijoiden välille syntyy myös jaettuja toimintatapoja ja -työskentelymalleja, sekä mahdollisuus vaikuttaa asiakastapaukseen. (Evans & Collins 2010.) Tämän mukaan parhaimmat edellytykset yhteistyölle ovat niillä toimijoilla, jotka esiintyvät useammin yhteistyöverkostoissa. Toimijoiden erilaiset velvoitteet ja toimintavaltuudet vaikuttavat siihen, millaisia sidoksia ja asemia suhteis-

sa toisiin toimijoihin verkostoissa tyypillisesti muodostuu. (Collins ym. 2010.) Verkoston toimijoiden erilaisuus ja positiot osoittavat, etteivät toimijat ole osallisuuden tai toimintavaltuuksien näkökulmasta tasaveroisia keskenään.

Palvelutarpeen arviointien aikana toteutui jokaisen perheen kanssa 1–7 tapaamista. Näin yksittäisistä kontakteista muodostuu toimijoiden keskinäistä suhdetta muovaava prosessi, jolla voi olla vaikutuksia organisaatioiden ylittävälle tietotaidon vahvistumiselle vuorovaikutuksen kautta (Gorman & Spohrer 2010). Sosiaalityöntekijöillä on valtaa vaikuttaa verkostojen kokonaisuuteen kootessaan toimijoita asiakasperheen ympärille. Notkeiden verkostojen teorian periaatteiden mukaan verkoston rakennetta voitaisiin muuttaa pienillä teoilla kuten järjestämällä yhteisiä tapaamisia kasvotusten tai soveltamalla sähköisiä viestintävälineitä, jolloin yhteistyössä tapahtuva tiedon muodostus voisi toteutua esimerkiksi lähempänä asiakasta. Tällöin muutoksia voi rakentaa kontakti kerrallaan yksittäisten toimijoiden toimesta ja testata poikkeavien tai muutokseen tähtäävien toimintamallien vaikutusta arviointityölle. (McGrath & Krackhardt 2003.)

Tuloksissa esitetyt verkostokuviot voidaan paikantaa ainoastaan tutkimuksen keinoin. Sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollista tarkastella yhteistyöverkostojen kokonaisuutta organisaatiotasolla, sillä tietoa verkostoista tallennetaan salassa pidettäviin asiakaskertomuksiin, jolloin kokonaisvaltainen tieto hajoaa pienempiin palasiin. Käytännön tasolla yhteistyöverkostojen paikantaminen vaatii kehittämään organisaatioon rakenteita, jolla voidaan hallita potentiaalisten verkostojen kokonaisuutta. Tämä voidaan toteuttaa suuntaamalla resurssit verkostojen koordinointiin alueellisella tasolla. Koordinointi hyvinvointialueilla voidaan toteuttaa palvelukeskuksissa kuten perhekeskuksissa, jotka voivat tarjota toimijoille kasvokkaisen tai virtuaalisen vuorovaikutuksen vaihtoalueen (Hasturp ym. 2021). Jaetulla alueella on mahdollista vahvistaa toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja vaikuttaa niiden väliseen fyysiseen etäisyyteen sekä rakentaa yhteisiä toimintamalleja, joiden on todettu edistävän yhteistyötä (Bronstein 2003; Mönkkönen ym. 2019; Phillips & Walsh 2019; McGrath & Krackhardt 2003; Horwath & Morrison 2007). Verkostojen hallin-

nan näkökulmasta koordinoijalla isäntäorganisaation roolissa on valtaa vaikuttaa verkostojen rakenteeseen tekemällä valintoja ja kutsumalla toimijoita yhteistyöhön. Kiinteässä yksikössä, jossa hallitaan verkostoja, voidaan tavoittaa myös toimijoita, joilla tällä hetkellä on heikot yhteydet. Näitä ovat päivistysviranomaiset ja toimijat, jotka esiintyvät ainoastaan suullisella vuorovaikutuksen vaihtoalueella.

Esiymmärrys tutkimuksen tärkeydestä on liittynyt siihen, että sosiaalityön katsotaan oleellisesti liittyvän verkostotyöhön. Verkostot ovat kuitenkin muuttuvia ja sisältävät erilaisia toimijoita riippuen siitä, kenen näkökulmasta asiaa selvitetään. Suomalaisen sosiaalityön kontekstissa ei ole juurikaan paikannettu kokonaisia yhteistyöverkostoja. Sosiaalityöstä on saatavilla aineistoa valtakunnallisten tilastojen kautta, mutta ne eivät taivu tuottamaan tietoa verkostoista. Tämä tutkimus on mahdollistanut melko tarkan kuvan saamisen asiakaskohtaisista yhteistyöverkostoista. Eettisen toimikunnan puoltava lausunto on vaatinut systemaattista tutkimussuunnitelman laatimista, mikä on tukenut sensitiivisen aineiston asianmukaista käsittelyä.

Sosiaalityö profiloituu useimmiten palveluna, jossa käsitellään asiakkaalle sensitiivisiä ja henkilökohtaisia tietoja. Sensitiiviset tiedot asiakkaan tilanteesta tuovat eettisiä haasteita myös tiedon siirtämiseen toimijalta toiselle eri toimijoiden ja organisaatioiden välillä. Arvioinnin toteuttamiseksi salassa pidettävä tieto saattaa näin ollen tavoittaa useampia toimijoita, jolloin myös asiakkaan asiakasturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Kurki ym. 2021.) Tässä tutkimuksessa esitetyt vuorovaikutuksen vaihtoalueet sisältävät perinteisiä yhteistyöntapoja. Verkostokuvioissa ei ole vielä nähtävillä digitaaliseen ajalle tyypillisiä vaihtoalueita, kuten tapaamisia videovälitteisesti tai chatin kautta, jotka entisestään voivat muovata tiedonhankinnan tapoja tulevaisuudessa. Moniammatillisia verkostoja tulisi tutkia myös siitä näkökulmasta, miten asiakas hahmottaa ammattilaisten verkoston ja miten hän kokee useiden toimijoiden mukaan ottamisen häntä itseään koskevassa asiassa. Asiakkaan etu ja osallisuus ovat keskeisiä periaatteita sosiaalihuollon toteuttamisessa ja verkostoyhteistyössä.

Kehittämistyön tarvetta osoittaa myös se, että sosiaalihuollon tietojärjestelmä perustuu

varsin vapaamuotoisesti kirjattuun asiakaskertomukseen, jota itse tietojärjestelmä ei ohjaa. Tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät osoittavat, etteivät sosiaalihuollon asiakasrekisterit mahdollista asiakkaan kokonaistilanteen sujuvaa tarkastelua. Tämä osoittaa, että käytännötyössä tarvitaan keinoja siihen, miten työntekijät voivat hyödyntää paremmin sosiaalihuollon asiakasrekisteriä palveluverkostojen ja yksittäisen asiakastapausten kokonaisuusien tarkasteluun. Tulevaisuudessa kehitettävät asiakastietojärjestelmät avaavat erilaisia vaihtoehtoja tiedon siirtymiseen toimijalta toiselle. Tarve kokonaisuusien tarkasteluun painottuu niiden asiakkaiden kohdalla, jotka käyttävät runsaasti palveluja. Tietokatkosten riski muodostuu niissä asiakasprosessin vaiheissa, missä asiakas siirtyy sosiaalityön sisällä tai palveluiden välillä työntekijältä toiselle tai asiakkuus on katkonaisa. Nämä siirtymävaiheet ovat kriittisiä asiakasprosessin osia, joilla yhteistyötä tukevat rakenteet voivat vaikuttaa edistävasti asiakasturvallisuuteen, mutta myös verkostojen toimivuuteen.

Vaikka uudistuksia asiakastietojärjestelmien yhteensovittamiseksi on meneillään Kanta-palvelun kehittämisen kautta, tietojärjestelmien kyky keskustella keskenään ei tuo lisäarvoa pitkäaikaista asiakastyötä toteuttaville sosiaalityöntekijöille. Sosiaalityön tavoitteena on suojata haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden, erityisesti lasten turvallisuus. Tämän tehtävän suorittamiseksi sosiaalityöntekijöiden tulee koota yhteen, tarkastella ja hallita suuria tietomääriä usein pitkältä aikaväliltä. Tätä tehtävää varten on tarvetta perustavanlaatuisille muutoksille järjestelmien toimintoihin.

LÄHTEET

- Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanne (2019a). Systemisen lastensuojelun toimintamallin pilotointi. Valtakunnallinen arviointi. Raportti 3. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanne (2019b). Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydin-elementit. Kuvaus asiakastason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista. Työpäpaperi 33. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Araneva, Mirjam (2016). Lapsen suojeleminen ja päätöksenteko: käsikirja lapsen asioista päättävälle. Helsinki: Talentum pro.
- Boersma, Kees; Wagenaar, Pieter; and Wolbers, Jeroen (2012) "Negotiating the 'Trading Zone': Creating a Shared Information Infrastructure in the Dutch Public Safety Sector" *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 9(2), 1–26. <https://doi.org/10.1515/1547-7355.1965>
- Bronstein, Laura (2003). A model for interdisciplinary collaboration. *Social Work*, 48(3), 297–306. <https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297>
- Collins, Harry & Evans, Robert & Gorman, Michael E. (2010). *Trading Zones and Interactional Expertises*. Teoksessa Gorman, M. (ed.) *Trading zones and interactional expertise: creating new kinds of collaboration* (s. 7–24). Cambridge: The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262014724.003.0002>
- Como, Maria Rosaria & Alberto Trobia & Giovanna Manna (2014). Prevention of Violence Against Children and Psychosocial Models of Intervention: Network Analysis of an Inter-Institutional Service. *Children and youth services review*, 47(3), 416–427. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.11.001>
- Crossley, Nick & Everett, Martin G. & Tranmer, Mark & Bellotti, Elisa & Edwards, Gemma, & Koskinen, Johan (2015). *Social network analysis for ego-nets*. London: Sage Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781473911871>
- Dávid, Béata. (2013). Social network analysis: Applied tool to enhance effective collaboration between child protection organisations by Revealing and strengthening Work relationships. *European Journal of Mental Health*, 8(1), 3–28. <https://doi.org/10.5708/EJMH.8.2013.1.1>
- Diedrich, Andreas & Styhre, Alexander (2012). International expertise and local know-how in the trading zone. *Scandinavian Journal of Management*, 28(4), 340–351. <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2012.06.001>
- Ellonen, Noora (2010). Viranomaisyhteistyö lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja hyväksikäyttöepäilyjen selvittämisessä. Teoksessa Humppa, Sanna-Mari ja Ellonen, Noora (toim.) *Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö* (s. 192–248). Poliisi-ammattikorkeakoulun tutkimuksia 40. Tampere: Juvenes Print.
- Evans, Robert & Collins, Harry (2010). *Interactional Expertise and the Imitation Game*. Teoksessa Gorman, M. (ed.). *Trading zones and interactional expertise: creating new kinds of collaboration* (s. 53–70). Cambridge: The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262014724.003.0004>

- Galison, Peter (1997). *Image and Logic: A Material Culture of Microphysics*. Chicago: University of Chicago Press. <https://doi.org/10.1063/1.882027>
- Gámez-Pérez, Carlos (2016). New affective models of knowledge transmission: The Medialab-Prado as a trading zone. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 7(2), 39–56.
- Gorman, Michael E. (2010). Trading zones and interactional expertise: creating new kinds of collaboration. Cambridge: The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262014724.001.0001>
- Gorman, Michael E. & Spohrer, Jim (2010). *Service Science: A New Expertise for Managing Sociotechnical Systems*. Teoksessa Gorman, M. (ed.) *Trading zones and interactional expertise: creating new kinds of collaboration* (s. 75–106). Cambridge: The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262014724.003.0005>
- Hallituksen esitys Eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 252/2006.
- Hasturp, Arja & Pelkonen, Marjaana & Varonen, Päivi (2021). Perhekeskusten kehittäminen ja vakiinnuttaminen tulevilla hyvinvointialueilla: Ohjeita toimintasuunnitelman laadintaan. Työpäpaperi 9/2021. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Helminen, Jari (2020). Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita.
- Hietämäki, Johanna (2016). Vanhempien kokemukset lastensuojelun alkuarvioinnista kansainvälisessä tutkimuksessa. Teoksessa Petrelius, Päivi & Jaakola, Anne-Mari & Tulensalo, Hanna & Hietämäki, Johanna (toim.) *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi – tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi* (s. 60–75). Työpäpaperi 33/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Horwath, Jan & Morrison, Tony (2007). Collaboration, integration and change in children's services: Critical issues and key ingredients. *Child Abuse & Neglect*, 31(1), 55–69. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.01.007>
- Huhtamäki, Jukka & Parviainen, Olli (2013). Verkostoanalyysi sosiaalisen median tutkimuksessa. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.). *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (s. 226–248). Tampere: Vastapaino.
- Hujala, Anneli & Taskinen, Helena & Oksman, Erja & Kuronen, Risto & Karttunen, Anna & Lammintakanen, Johanna (2019). Sote-ammatillaisten monialainen yhteistyö. Paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat etusijalle. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(5-6), 592–600.
- Hujala, Anneli & Laulainen, Sanna & Taskinen, Helena & Aunola, Anniina & Matikainen, Jari (2020). Sote-johtajien yhteistyö: Neljä näkökulmaa integroivaan johtamiseen. Itä-Suomen yliopisto: Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos.
- Isoherranen, Kaarina (2012). Uhka vai mahdollisuus -moniammatillista työtä kehittämässä. *Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:18. Sosiaalipsykologia*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Jaakola, Anne-Mari (2020). Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Johanson, Jan-Erik & Mattila, Mikko & Uusikylä, Petri (1995). Johdatus verkostoanalyysiin. *Metelmäraportteja ja käsikirjoja 3/1995*. Kuluttajatutkimuskeskus.
- Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (2011). *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kenis, Patrick & Provan, Keith G. (2006). The control of public networks. *International Public Management Journal*, 9(3), 227–247. <https://doi.org/10.1080/10967490600899515>
- Kenis, Patrick & Provan, Keith G. (2009). Towards an exogenous theory of public network performance. *Public Administration*, 87(3), 440–456. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2009.01775.x>
- Kuhn, Thomas S. & Pietiläinen, Kimmo (1994). *Tieteellisten vallankumousten rakenne*. Helsinki: Art House.
- Kuorilehto, Ritva (2014). Moniasiantuntijuus sosiaali- ja terveydenhuollon perhetyössä. *Monitahoarviointi Q-metodologialla*. Acta Universitatis Ouluensis. Serie D.Medica 1239. Oulu: Oulun yliopisto.
- Kurki, Taina & Jylhä, Virpi & Kekoni, Taru (2021). *Asiakasturvallisuus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kääriäinen, Aino (2003). Lastensuojelun sosiaalityö asiakirjoina: dokumentoinnin ja tiedonmuodostuksen dynamiikka. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Laki hyvinvointialueesta 611/2121.
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015.
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.
- Liukko, Eeva & Nykänen, Eeva (2019). *Sosiaalityön tulevaisuus: Sosiaalityö julkisena hallintotehtävänä*. Raportteja ja muistioita 2019:47. Sosiaali- ja terveysministeriö.

- Maslanov, Evgeny (2019). Universities as Social Background in "Trading Zone" relation. *Philosophy of the Social Science*, 47(6), 493–509. <https://doi.org/10.1177/0048393119863380>
- McGrath, Cathleen & Krackhardt, David (2003). Network Conditions for Organizational Change. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 39(3), 324–336. <https://doi.org/10.1177/0021886303258267>
- Mönkkönen, Kaarina & Kekoni, Taru & Pehkonen, Aini (2019). Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.
- Perälä, Marja-Leena & Halme, Nina & Nykänen, Sirpa ja työryhmä (2012). Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. Opas 19. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Petreluis, Päivi & Jaakola, Anne-Mari & Tulensalo, Hanna & Hietämäki, Johanna (toim.) (2016). Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi – tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Työpäpaperi 33/2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Phillips, Jon D. & Walsh, Matthew A. (2019). Teaming up in child welfare: The perspective of guardians ad litem on the components of interprofessional collaboration. *Children and Youth Services Review*, 96, 17–26. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.016>
- Pohjola, Pasi & Pitkänen, Niina & Koivisto, Juha (2015). Sosiaalityön tietokäytännön vuorovai- kuttamisena vaihtoehtoina. *Sosiaalityön tutkimuksen lehti*, 23(2), 175–189.
- Provan, Keith G. & Kenis, Patrick (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(2), 229–257. <https://doi.org/10.1093/jopart/mum015>
- Räty, Timo (2019). Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen (4. uudistettu painos.). Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, Kati (2016). Lapsen suojeleminen. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Salovaara, Susi (2020). Sosiaalityön tietojärjestelmät kaipaavat uudistamista – talkookutsu sosiaalityön ammattilaisille. Teoksessa Leinonen, Leena & Kekoni, Taru & Pakarinen, Eine (toim.) *Tutkiva sosiaalityö 2020* (s. 66–79). Talentia ry/Talentia-lehti ja Sosiaalityön tutkimuksen seura.
- Salovaara, Susi & Ylönen, Katri (2021) Client information systems' support for case-based social work: experiences of Finnish social workers. *Nordic Social Work Research*, ahead-of-print (ahead-of-print), 1–15. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1999847>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Stanley, Tony & Du Plessis, Rosemary & Terry, Austin (2011). Making Networks Work: Social Work Action and Children 'At Risk. *Qualitative Social Work: QSW: research and practice*, 10(1), 49–65. <https://doi.org/10.1177/1473325010379629>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2017). Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010.
- Timonen-Kallio, Eeva. (2019). Interprofessional collaboration between residential child care and mental care practitioners: a cross-country study in six European countries. *European Journal of Social Work*, 22(6), 947–960. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1441135>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomela-Jaskari, Sirpa (2016). Monialaisella arvioinnilla oikea-aikaista tukea lapsille ja perheille. Teoksessa Petreluis, Päivi & Jaakola, Anne-Mari & Tulensalo, Hanna & Hietämäki, Johanna (toim.) *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi – tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi* (s. 75–88). Työpäpaperi 33/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Tuurnas, Sanna Pauliina & Stenvall, Jari & Rannisto, Pasi-Heikki (2015). Coordinating co-production in complex network setting. *European Journal of Social Work*, 18(3), 370–382. <https://doi.org/10.1080/13691457.2014.930730>
- Uusikylä, Petri (1999). Verkosto valintana. Teoksessa Virtanen, Päivi (toim.) *Verkostoituva asiakastyö* (s. 47–70). Helsinki: Kirjayhtymä.
- Yleissopimus lasten oikeuksista 61/1999.